

DANICA FINK HAFNER*

»Policy« analiza – perspektivno in dinamično področje pedagoškega in raziskovalnega dela

Aktualnost policy usmeritve

Policy usmeritev je postala v zadnjih desetletjih v mnogočem skupni imenovalec prizadevanj za modernizacijo znotraj različnih družboslovnih znanstvenih disciplin. Po drugi strani policy usmeritev (p)ostaja eden nujnih pogojev oblikovanja uspešnih razvojnih politik sodobnih družb.

K njeni aktualnosti prispevajo globalne težnje spreminjanja družbenih odnosov v nacionalnih državah kot tudi na nadnacionalni ravni (npr. na evropski). S tem v zvezi različni avtorji govorijo o globalizaciji področja, ki mu pravimo javna uprava (Riggs, 1991:473), in o velikih političnih spremembah, ki implicirajo tudi spremembe pri upravljanju sodobnih družb. Zadnje je še posebej aktualno v post-socialističnih državah, kjer policy usmeritev postaja eden ključnih razvojnih dejavnikov. Gulick (1990:601) posebej opozarja na pomen razumno učinkujočih sredstev oblikovanja odločitev, ki jih zahteva demokratizirajoči se kontekst nekdanjih socialističnih držav.

Spoprijemanje posameznih družboslovnih disciplin z aktualnimi problemi upravljanja sodobnih družb je povzročilo sorodne težnje razvoja v pravo, ekonomiji, poslovnem menedžmentu in podobnih disciplinah ter oblikovanje posebnih interdisciplinarno oblikovanih področij, ki se ukvarjajo z istimi problemi. Najočitnejši primer tega pojava je razvoj t. i. javnega menedžmenta – integrativnega področja, ki črpa tako iz javne uprave, policy pristopa kot iz poslovnega menedžmenta in praktičnih izkušenj zasebnega podjetništva. Tudi politična znanost se je spoprijela s sistematičnim povezovanjem obeh pojmov politike – splošnega (politics) in posebnega v smislu konkretnih politik (policy) ter z zahtevo po povečevanju uporabnosti politološkega raziskovanja. Očitno lahko govorimo o procesu rekonstrukcije starih področij družboslovnega raziskovanja upravljavskih procesov v sodobnih družbah ter tudi o oblikovanju vedno več stičnih točk med politično znanostjo, pravom, upravnimi in organizacijskimi znanostmi. Zdi se, da lahko v nekaterih pogledih govorimo o težnji h konvergenci med omenjenimi družboslovnimi področji, do katere prihaja zaradi osredotočanja na iste probleme, ki terjajo nov pristop (Cleary, 1990:671, Lambert, 1990).

Danes mnogi avtorji ugotavljajo, da je problem upravljanja družbe nemogoče razdeliti na »politiko« in »administracijo« (npr. Gulick, 1990:602,603). V tem smislu Ventriiss (1991:11) govori o ponovnem odkritju zveze med menedžmentom, analizo in policy. Premik fokusa od eksekutive k responzivnosti na civilnodružbe-

* Dr. Danica Fink Hafner, docentka na Fakulteti za družbene vede.

ne potrebe in zahteve ter k prilagajanju upravljaljskih institucij in procesov družbenim spremembam postaja neizbežen. Vse bolj postaja aktualno tudi izobraževanje za uveljavljanje aktivne vloge državljanov (citizenship). Vse pogosteje se postavlja zahteva po izboljševanju strateškega razmišljanja in praktičnih znanj strokovnjakov in uradnikov v upravljaljskih institucijah (Weimer, 1992). Kakšni so bili dosežki odzivi družboslovja v izobraževalnem in raziskovalnem pogledu na omenjene izzive?

Nekatere ključne značilnosti dosedanjega razvoja policy analize v svetu

Kaj je sploh policy analiza? V obširni literaturi najdemo vrsto »gesel«, s katerimi avtorji poskušajo strnjeno opredeliti to raziskovalno in pedagoško dejavnost. Med njimi so najbolj znane opredelitve naslednje. Policy analiza je odgovor na vprašanje, »kaj vlada dela, zakaj in s kakšnim učinkom« (Dye, 1972:1–19). V vseh opredelitvah je posebej poudarjena praktična usmeritev – usmeritev v produkcijo aplikativnega znanja za politično odločanje. Poudarjen je torej razvoj sposobnosti družboslovnih in zlasti politične znanosti opisati, analizirati in razložiti javne politike (Dye, 1972:2) ter sposobnosti znanstvenega svetovanja politike (Windhoff-Heritier, 1987:115–137). Avtorji, ki enakovredno poudarjajo deskriptivno, eksplanatorno in aplikativno funkcijo policy analize, govorijo o njej kot o »umetnosti in obrti« ter poudarjajo njeno ustvarjalnost (Dye, 1972:17, 18). O obeh temeljnih pristopih policy analize, akademskem in aplikativnem (o policy analizi kot o znanosti »o« in »v« oziroma »za« policy proces), pa je sicer govoril že Laswell v svojem prvem besedilu o policy gibanju (Lerner, Lasswell, 1951). Novejša razmišljanja o policy analizi vztrajajo pri široki opredelitvi policy analize kot na znanju zasnovane kulture, ki se ukvarja s procesom in vsebino javnih politik (Dryzek, 1990:112).

Lasswellovo in Lernerjevo delo (1951) se v literaturi običajno navaja kot temeljitveno delo policy analize – samostojnega raziskovalnega in pedagoškega področja. Po drugi strani pa je res, da so se policy raziskave in ustanavljanje raziskovalnih institucij in izobraževalnih programov razcvetele šele v šestdesetih in sedemdesetih letih. Od takrat velja policy področje za eno najhitreje razvijajočih se področij (Nagel and Neef, 1977:390).

Dosedanji razvoj policy analize je potekal pod vplivom naslednjih ključnih dejavnikov, in sicer:

- materialno izraženega interesa države;
- visoke stopnje razvoja posameznih družboslovnih disciplin, ki so se zavedle potrebe po interdisciplinarnem obravnavanju družbenih problemov;¹
- izoblikovanja spoznanja znotraj politične znanosti, da političnih pojavov ni mogoče celostno analizirati brez upoštevanja njihove dinamične – procesualne sestavine ter oblikovanja zavesti o potrebnosti aplikativnega politološkega raziskovanja za reševanje konkretnih družbenih problemov;
- težnje po drobljenju klasične politike (politics) na posebne politike (policy);
- vse večje zapletenosti družbenih problemov, ki jih ni mogoče več uspešno reševati brez interdisciplinarnega znanstvenega svetovanja politike.

¹ O pomenu visoke stopnje razvitosti posameznih disciplin (zlasti sociologije, antropologije, ekonomije, politične znanosti, statistike, psihologije socialnega dela, socialne geografije in zgodovine) za razvoj policy usmeritve glej Lerner, Lasswell, 1951:5,6; Dunn, 1981:12–19; Windhoff-Heritier, 1987:11; Lambert, 1990.

Prav politično kontekstualne determinante so se v dosedanem razvoju tega področja izkazale kot ključne za razcvet tovrstnega raziskovanja in institucionalizacije policy področja v pedagoškem in raziskovalnem pogledu. Na izjemen pomen tega dejavnika opozarjajo policy analitiki iz različnih držav in tudi različnih obdobjih razvoja policy področja. Pri tem posebej izstopajo poudarki o pomenu državnega interesa, kot npr. interesa državne varnosti (Lerner, Lasswell, 1951:7), oblikovanja programov za reševanje ključnih družbenih in razvojnih problemov (Dunn, 1981:17,21,22), strokovnega pripravljanja družbenih reform (Windhoff-Heritier, 1987:11, 15,16), problemov ekspanzije javnega sektorja in javnega intervencionizma (Ferrera, 1992:469, 470), interesa za znanstveno svetovanje politike (Hogwood, 1991; Meehan, 1991:68–71) ipd.

Prav izkazani državni interes (zlasti v ZDA) je v zadnjih dveh desetletjih omogočil izjemno institucionalizacijo policy analize. Nastali so mnogi inštituti, šole, strokovne revije in asociacije, dodiplomski in podiplomski študijski programi ter veliko študijske literature. Tako lahko rečemo, da je policy analiza v svetu danes že uveljavljeno študijsko in raziskovalno področje (podrobneje Dunn, 1981; Fleishman, 1990:749–753). V sedemdesetih letih je postal pojem *policy analitik* uraden opis poklica, uveljavljenega v zvezni vladi, večini držav ter v mnogih samoupravah v Združenih državah Amerike (Dunn, 1981:23).

Poleg tega da se policy analiza razvija izjemno dinamično, je res tudi to, da je notranje izjemno raznovrstna in razvejana. Eden od razlogov za ta pojav je nedvomno težnja različnih posameznih družboslovnih disciplin, da bi prispevale policy pomembna znanja. Tako lahko govorimo o množici različnih podvrsti policy analize, ki so močno determinirane z osnovnim vsebinskim zornim kotom in metodologijo konkretne discipline, kot npr. ekonomske in politične znanosti, prava, javne uprave, sociologije, antropologije, psihologije itd. (Hedge in Mok, 1987). Novejša kritična razmišljanja o teh problemih razvoja policy analize poudarjajo pomen teoretizacije in vzpostavljanja ustreznih metodoloških standardov v policy raziskavah (npr. Gregg, 1975; Portis et al., 1988; Greenberg et al., 1977; Howkesworth, 1988; Rogers, 1989:13–28) ter uveljavljanja njene kritične vloge (Long, 1990; Meehan, 1992).

Razvoj policy analize v Sloveniji

Začetke zanimanja za policy analizo v okviru politične znanosti na Slovenskem zasledimo že v začetku osemdesetih let (Maček, 1983), vendar pa se je institucionalna opora za študij, policy analize in za samostojno policy raziskovanje pričela vzpostavljati šele v zadnjih nekaj letih. Morda je ta časovni zaostanek na nek način tudi srečna okoliščina za razvoj policy analize na Slovenskem. Po eni strani namreč lahko črpamo znanje iz profesionalno dodelanih učbenikov in raziskav iz tujine, po drugi strani pa se lahko zavestno izognemo stranpotem in enostranskostim dosedanjega razvoja policy analize v svetu. To še zlasti velja za množico tehnično izpopolnjenih raziskav, ki so izgubile povezavo s teoretičnimi osmislitvami policy pojavov ter z realnim družbenim kontekstom raziskovalnih problemov (Dryzek, 1990:133,134). Gre za raziskave, ki se osredotočajo predvsem na metode in tehnike obdelav podatkov in podcenjujejo globalna vsebinska vprašanja, povezana z raziskovanjem »o« in »v« policy procesu (Hedge, Mok, 1987).

Ob natančnejšem vpogledu v policy analitično literaturo se kmalu izkaže tudi potreba po delni prilagoditvi oziroma specifičnem razvoju policy analize v naci-

onalnem kontekstu. Gre za zakonitost, s katero so se srečali tudi Britanci, ko so pričeli razvijati to področje. Hogwood in Gunn (1984:V) sta tako jasno zapisala, da je njun učbenik nastal ravno iz potrebe po razvijanju policy analize za resnični svet – torej za konkreten družbeni kontekst. Mnoga policy analitična gradiva, pripravljena za ameriške študente, ki ponujajo generične resnice ameriškega političnega konteksta in ponazoritve z ameriški izkušnjami pri oblikovanju javnih politik, niso neposredno uporabna za britanske študente.² Podobno lahko ugotavljamo tudi pri prevzemanju tuje in razvijanju domače policy analitične literature na Slovenskem.

V našem primeru je očitno, da je poučevanje in raziskovalno delo na področju policy analize treba postaviti v kontekst demokratične preobrazbe. Razvoj policy analize je namreč smiseln v modernem političnem okolju. Tako se tudi praktična politična potreba po policy študijah praviloma izraža v modernem oziroma dinamično modernizirajočem se političnem kontekstu. Interes vlade za policy analizo namreč izrazito spodbujajo procesi nastajanja avtonomnih inštitucij, interesnih skupin, rastoče kompleksnosti socialnega in političnega okolja (Dunn, 1981:23,24). Ob odpiranju novih problemov oblikovanja politik v postmodernih in modernizirajočih se družbah se aktualizira tudi ideja o združevanju demokracije in racionalnosti pri reševanju družbenih problemov, značilna policy usmeritev v reševanje konkretnih družbenih problemov (»problem-solving«) tako ostaja v osrčju zanimanja policy analitikov, po drugi strani pa tudi »razlog obstoja in razvoja« tega področja raziskovalnega in pedagoškega dela (Lasswell, 1951; Dryzek, 1990).

Uvajanje policy študija na Fakulteti za družbene vede

Nekateri osrednji policy analitiki, kot je npr. Stuart Nagel (Nagel, Neef 1977:388), označujejo študij policy analize v okviru oddelkov za politične vede in na temeljnih politološko zasnovanih študijskih programih kot najpomembnejši program, ki v kombinaciji z interdisciplinarnimi elementi daje največ policy pomembnega znanja. Tovrstni študij namreč vsebuje pomembno teoretično znanje o političnih institucijah, strankah, interesnih skupinah, javnem mnenju, politični filozofiji, oblikovanju in implementaciji politik. Gre torej za znanje, ki je policy analitiku nujno potrebno. Dodiplomski študij policy analize (tako kot velja tudi za študij moderne javne uprave) pa mora biti tudi interdisciplinaren, spodbujati mora tudi razvoj občutljivosti za družbene probleme. Pri razvoju študija analiza politik in javna uprava³ na Fakulteti za družbene vede smo poleg navedenih upoštevali še mnoge sugestije in priporočila, ki nastajajo v svetu na podlagi empiričnih analiz in kritik že uveljavljenih študijskih programov.

Do zdaj so se v jedru tovrstnih študijev uveljavila zlasti naslednja vsebinska področja (glej npr. Cleary, 1990; Fleishman, 1990): politika, organizacija, javna uprava in javni menedžment, kadri (personnel), finance, policy, raziskovanje, ekonomija. Nekatera izmed znanj strokovnjaki štejejo med strateška znanja v študijskih programih policy analize. Tako npr. Bozeman (1979:1–24) poudarja zlasti organizacijsko teorijo, finančni menedžment (javne finance, proračun), personalni

² Podrobneje o tem v intervjuju s prof. Hogwoodom.

³ Pojem »policy analiza« smo zaradi želje po slovenjenju prevedli z »analiza politik«, kar do neke mere siromaši pomen »policy«. Iz istega razloga v prispevku raje uporabljamo kat tujko (policy). O problemu prevoda angleške besede »policy« v druge jezike (zlasti slovanske) Grdešić, 1987.

menedžment, personalni menedžment v javni upravi. Velike teoretične, informacijske, tehnološke in menedžerske spremembe v osemdesetih letih so izzvale razvoj pedagoških programov za izobraževanje javnih menedžerjev (public managers) za 21. stoletje (Bergerson, 1991:XI). Bergerson (1991:XI-XIII) zato govori o naslednjih ključnih področjih javne uprave: administrativna teorija, praktični pouk, računalništvo, raziskovalne metode, mednarodna administracija oziroma komparativna javna uprava, finančni menedžment, policy evalvacija, informacijski menedžment, sodobne policy tematike. Podobno Ventriss (1991:10) navaja tri standardna področja študijskega programa – menedžment javnega sektorja, uporabo kvantitativnih in kvalitativnih tehnik analize ter razumevanje javnih politik in organizacijska okolja. Strokovnjaki vse bolj poudarjajo tudi pomen komparativnega vidika – npr. komparativnih politik (Dierkes et al., 1987), komparativne javne uprave (Riggs, 1991) ter upoštevanja interakcij med vladnimi in nevladnimi dejavniki na lokalni, nacionalni in nadvladni ravni (Ventriss, 1991:9,10).

Smer analiza politik in javna uprava na Fakulteti za družbene vede se razvija na podlagi politične znanosti, poleg tega pa vključuje tudi osnove vseh ključnih znanj, ki v strokovnih krogih veljajo kot potrebna za delo v sodobni javni upravi ter za pripravljane analiz »o« in »v« policy procesih. Študijski program na dodiplomski ravni tako vsebuje naslednje predmete:

- sklop politoloških predmetov (obča politologija, politični sistem, zgodovina političnih idej, mednarodni odnosi, politične stranke in interesne skupine, primerjalni politični sistemi, sodobna država);
- interdisciplinarni sklop (predmeti teorija organizacij, temelji ekonomije, obča sociologija, obča komunikologija, socialna in politična psihologija, novejša politična zgodovina, sociologija prava);
- uprava (javna uprava, upravno pravo in upravni postopek, sodobni upravni sistemi, upravno osebje, menedžment v javni upravi, izbirni: lokalna uprava);
- osnovne policy usmerjenih predmetov (analiza politik, zakonodajni proces, izbirni: policy skupnosti);
- specifične predmete o konkretnih politikah (ekonomska, javne finance in proračunska politika, politika človekovih pravic, socialna politika, izbirni: različne politike in upravljanje različnih področij javnega življenja, posebni vidiki uprave, prava, mednarodnih odnosov);
- metodološki in informacijski sklop (metodologija družboslovnega raziskovanja, statistika, informatika, informacijski sistemi v javni upravi).

Študij policy analize je študij, ki (kot so pokazale izkušnje v tujini) terja večstopenjsko strukturo. Nagel in Neef (1977:387) izrecno govorita o potrebi po razvoju tristopenjskega programa študija policy analize, ki bi vključeval že dodiplomske študente ter se nadaljeval na višjih ravneh (magistrski, doktorski študij). Dodiplomsko izobraževanje na tem področju naj bi študentom dalo temeljna teoretična, metodološka in informacijska znanja ter jim razvillo sposobnosti temeljnega razumevanja družbenih in političnih procesov ter sposobnosti analitičnega in družbeno respozivnega dojetanja družbenih problemov. Podiplomski študij naj bi opravljal vlogo specializacije in seznanjanja z najnovejšimi trendi na tem področju v svetu.

V okviru študija analiza politik in javna uprava že poteka študij druge generacije podiplomskega študija javne uprave (znan je pod imenom »Šmidovnikov študij«). Pripravljamo tudi podiplomski študij z večjim poudarkom na policy analizi, kjer bodo sodelovali tudi strokovnjaki iz tujine. S tem študij analiza politik in javna uprava pridobiva celostno strukturo.

Zlasti v zadnjem desetletju je na Slovenskem opaziti zanimanje različnih družboslovnih disciplin za različne politike. Tako je npr. nastala vrsta študij v okviru sociologije (npr. socialna politika, znanstvena politika, družinska politika, politika zaposlovanja itd.). Politološke raziskave so pričele izkazovati policy usmeritev pred nekaj leti, ko so se raziskovalci usmerili na empirično analiziranje policy procesov, vzorcev oblikovanja politik, parlamenta v procesu oblikovanja politik (npr. Fink Hafner, Zajc).

Trenutno lahko rečemo, da je za novo področje relativno veliko zanimanje raziskovalcev, vendar pa je (tudi materialno izraženo) zanimanje uporabnikov (političnih institucij in drugih policy dejavnikov) še relativno zelo majhno. Vsekakor je to področje raziskovanja v Sloveniji vzpostavljeno, njegov množičnejši razcvet pa je pretežno – tako kot v drugih državah – v rokah konkretnih uporabnikov in države oziroma njihovih potreb po tovrstnih raziskavah in znanstvenem svetovanju politike.

Odprti problemi razvoja policy analize na Slovenskem

Med odprtimi razvojnimi problemi naj navedemo le nekatere še manjkajoče vire in probleme uvajanja novosti v študij.

Med ključnimi pomanjkljivimi viri moramo vsekakor omeniti dejstvo, da v Sloveniji v upravljavskih znanostih primanjkuje že oblikovanih strokovnjakov z ustreznimi akademskimi naslovi – zlasti t. i. srednje generacije. To še prav posebej velja za specifične predmete v okviru javne uprave ter za področja, ki se tudi v svetu šele uveljavljajo (npr. menedžment v javni upravi kot sistematična intersektorska kooperacija ipd.). Zastavljena kadrovska politika (usposabljanje mladih strokovnjakov na področju javne uprave in policy analize v ZDA in Veliki Britaniji) bo verjetno v prihodnjih letih vsaj deloma zapolnila kadrovsko vrzel.

Naslednji problem virov je financiranje samostojnih raziskovalnih projektov policy analize. S tem so seveda povezane tudi težave pri oblikovanju potreb po strokovnem znanju v policy procesu ter potreb po policy raziskovanju. Doslej lahko govorimo o nekaterih uspehih le pri raziskovanju modernizacije slovenskega parlamenta. O potencialnem razvoju teh potreb v slovenski politiki nam govorijo tudi rezultati empiričnega raziskovanja delovnih teles slovenske skupščine v času 1991/92, ki kažejo, da se v nekaterih delih slovenskega političnega prostora pričenjajo razvijati skromni zametki ekspertno zainteresiranih policy področij. Očitno je, da je treba novo kulturo oblikovanja politik (responzivnost vlade do interesnih skupin, naročanje policy raziskav v vlogi znanstvenega svetovanja politike) šele oblikovati.

O novostih v načinu študija naj k vsebinskim ugotovitvam dodamo še naslednjo. V literaturi o študijskih programih policy študijev v ZDA in v evropskih državah velikokrat najdemo mnenje, da so praktične izkušnje kot del študija zelo zaželen element študijskega programa (npr. Nagel in Neef, 1977:388,389). To zahtevo je mogoče resnično uresničevati. Ponekod se odločajo za vpis ljudi, ki imajo za seboj že določen študij in izkušnje. Tako v študij javnega menedžmenta in policy analize vpisujejo ljudi z različno fakultetno predizobrazbo in s praktičnimi vodstvenimi izkušnjami (npr. študij javnega menedžmenta na univerzi Strathclyde, Glasgow). Drugi možni preizkušeni načini so še: organiziranje stažiranja (interns-

hip) v državni upravi, vključevanje študentov v svetovalne projekte v sodelovanju s profesorji, vabljenje praktikov, da predavajo in se pogovarjajo s študenti. Glede na obstoječe razmere v Sloveniji se zaenkrat zdi (za začetek) še najbolj realno razmišljanje o sodelovanju praktikov iz javne uprave v izobraževalnem procesu. To zaenkrat uresničujemo v določeni meri s podiplomskim študijem javne uprave na naši fakulteti. V zvezi s tem ostaja še potreba po ustvarjanju omrežja praktikov, ki so profesionalno visoko usposobljeni in pripravljeni sodelovati v študijskem procesu. Hkrati je treba ustvarjati tudi kulturo sodelovanja med prakso in univerzo.

Naslednje razvojno vprašanje, ki ga kaže posebej omeniti, je vzpostavljanje interdisciplinarnih in internacionalnih raziskovalnih ter izobraževalnih projektov. Začetno delo pri vzpostavljanju mednarodnega omrežja sodelovanja je že obrodilo prve sadove in v kratkem pričakujemo tudi domačo in tujo finančno podporo za večje raziskovalne in izobraževalne projekte (zlasti za projekte podiplomskega študija) in policy raziskovanja.

Zaradi vsega navedenega in kljub omenjenim razvojnim problemom lahko tudi v Sloveniji govorimo o policy analizi kot o perspektivnem in dinamičnem izobraževalnem in raziskovalnem delu – v korist razvoja političnih ved kot akademske in aplikativne znanosti in v korist učinkovitejšega oblikovanja in izvajanja politik na Slovenskem.

VIRI:

- Bergerson, Peter J. (1991), *Teaching Public Policy. Theory, Research, and Practice*, Greenwood Press, New York – London
- Bozeman, Barry (1979), *Public Management and Policy Analysis*, St. Martin's Press, New York
- Cleary, Beverly A. (1990), What Do Public Administration Masters Programs Look Like? Do They Do What Is Needed?, *Public Administration Review*, Vol. 50, No. 6, pp. 663–673
- Dierkes, Meinolf, Weiler Hans N., Berthoin Antal Ariane, eds. (1987), *Comparative Policy Research. Learning from Experience*, Gower, England and USA
- Dryzek, John S. (1990), *Discursive Democracy. Politics, Policy, and Political Science*, Cambridge University Press, Cambridge, New York, Port Chester, Melbourne, Sydney
- Dunn, William N. (1981), *Public Policy Analysis*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N. J.
- Dye, Thomas R. (1972), *Understanding Public Policy*, Prentice-Hall, Inc., Englewood Cliffs, N. J.
- Fererra, Maurizio (1992), Italian Political Science and Public Policies, *European Journal of Political Research*, Vol. 21, No. 4, pp. 469–481
- Fink Hafner, D. (1991), Glasovalno obnašanje poslancev v slovenski skupščini, *Teorija in praksa*, št. 7, pp. 1288–1302
- Fink Hafner, D. (1992a), Oblikovanje političnih aren v pogojih transformiranja političnega sistema, *Politička misao*, Zagreb, Vol. 29, No. 3–5, pp. 81–105
- Fink Hafner, D. (1992b), Policy skupnosti in nekateri problemi vladanja v prehodnem obdobju, raziskovalno poročilo, projekt Transformacija slovenske skupščine v sodoben parlament (nosilec: mag. Drago Zajc), Center za politološke raziskave, RI FDV, Ljubljana, julij 1992
- Fleishman, Joel L. (1990), Policy Analysis and Public Administration, *American Behavioral Scientist*, Vol. 33, No. 6, pp. 733–754
- Grdešić, Ivan (1987), Policy analiza, *Politička misao*, Zagreb, Vol. 24, No. 3, pp. 3–18
- Greenberg, George D., Miller Jeffrey A., Mohr Lawrence B., Vladeck Bruce C. (1977), Developing Public Policy Theory: perspectives from Empirical Research, *American Political Science Review*, Vol. 71, pp. 1532–1543
- Gregg, Phillip M., ed. (1975), Current problems of Policy Theory, *Policy Studies Journal*, Vol. 3, No. 3, Spring, pp. 222–312
- Gulick, Luther H. (1990), Reflections on Public Administration, Past and Present, *Public Administration Review*, Vol. 50, No. 6, pp. 599–603
- Hawkesworth, M. E. (1988), *Theoretical Issues in Policy Analysis*, State University of New York Press, Albany
- Hedge, David M., Mok Jin W. (1987), The Nature of Policy Studies: A Content Analysis of Policy Journal Articles, *Policy Studies Journal*, Vol. 16, No. 1, pp. 49–62
- Hogwood, Brian (1991), Policy analiza štirideset let po Lasswellovi iniciativi za razvoj policy znanosti, intervju pripravila Danica Fink Hafner (ponujeno v tisk Teoriji in praksi)
- Hogwood, Brian W., Gunn Lewis A. (1984), *Policy Analysis for the Real World*, Oxford University Press, New York

- Hoggett, Paul (1991), *A New Management in the Public Sector?*, Policy and Politics, Vol. 19, No. 4, pp. 243–256
- Lambert, Richard D. (1990), *Blurring the Disciplinary Boundaries*, American Behavioral Scientist, Vol. 33, No. 6, pp. 712–732
- Lasswell, D. Harold (1951), *The Policy Orientation*, v: Lerner Daniel, Lasswell Harold D., eds., *The Policy Sciences*, Stanford University Press, Stanford
- Long, Norton e. (1990), *Conceptual Notes on the Public Interest for Public Administration and Policy Analysis*, Administration and Society, Vol. 22, No. 2, pp. 170–181.
- Maček, Matjaž (1983), »Policy« znanosti, Teorija in praksa, Vol. 20, št. 12, pp. 1694–1699
- May, Peter J. (1989), *Policy Analysis: Past, Present and Future*, Public Administration Review, Vol. 49, No. 2, pp. 210–211
- Maynard-Moody, Steven (1989), *Beyond Implementation: Developing an Institutional Theory of Administrative Policy Making*, Public Administration Review, Vol. 49, No. 2, March/April, pp. 137–143
- Mayntz, Renate (1983), *The Conditions of Effective Public Policy: A New Challenge for Policy Analysis*, Policy and Politics, Vol. 11, No. 2, pp. 123–143
- Meehan, Eugene J. (1991), *Policy Studies in a University Context: Between the Rock and the Hard Place*, Politeia, Vol. 10, No. 2, pp. 56–77
- Meehan, Eugene J. (1992), *The University and the Community: Social Science and Public Authority*, Manuscripto, Campinas, Vol. 15, No. 1, pp. 7–35
- Nagel, Stuart, Neef Marian (1977), *What Is and What Should Be in University Policy Studies?*, Public Administration Review, Vol. 37, pp. 383–390
- Nilsson, Kjell (1992), *Utilization Patterns and Strategies in Three Policy Sectors*, Science Studies, Vol. 5, No. 1, pp. 29–46
- Portis, Edward Bryan, Levy Michael B. (1988), *Political Theory and Policy Science*, Greenwood Press, New York – Westport, Connecticut – London
- Rhodes, R. A. W. (1991), *Theory and Methods in British Public Administration: The View from Political Science*, Political Studies, Vol. 39, pp. 533–554
- Riggs, David H. (1991), *Public Administration: A Comparativist Framework*, Public Administration Review, Vol. 51, No. 6, pp. 473–477
- Rise, Eric M. (1992), *Public Administration in Post-Socialist Eastern Europe*, Public Administration Review, vol. 52, No. 2, pp. 116–124
- Rogers, James M. (1989), *Social Science Disciplines and Policy Research: The Case of Political Science*, Policy Studies Review, Autumn, Vol. 9, No. 1, pp. 13–28
- Sturm, Roland (1986), *Policy-Forschung*, Politische Vierteljahrschrift, 27 Jg. Sonderheft 17, pp. 231–250
- Valles, Josep M., Newton Kenneth, eds. (1991), *Political Science in Western Europe, 1960–1990*, European Journal of Political Research, special issue, Kluwer Academic Publishers, Dordrecht, Boston, London
- Ventriss, Curtis (1991), *Contemporary Issues in American Public Administration Education: The Search for an Educational Focus*, Public Administration Review, Vol. 51, No. 1, pp. 4–14
- Wagner, Peter (1988), *The Politics of a Discipline: Policy Orientations in West German Political Science*, Policy Studies Journal, Vol. 16, No. 3, Spring, pp. 455–477
- Waldo, Dwight (1988), *The End of Public Administration?*, Public Administration Review, Sept./Oct., Vol. 48, No. 5, pp. 929–932
- Webb, Adrian (1981), *Co-ordination: A Problem in Public Sector Management*, Policy and Politics, Vol. 19, No. 4, pp. 329–341
- Weimer, David L. (1992), *Political Science, Practitioner Skill, and Public Management*, Public Administration Review, Vol. 52, No. 3, pp. 240–245
- Weiss, Carol H., ed. (1992), *Organizations for Policy Analysis. Helping Government Think*, SAGE, Newbury Park, London, New Delhi
- Wildawski, Aaron (1985), *The Once and Future School of Public Policy*, The Public Interest, No. 79, Spring, pp. 25–41
- Wilson, H. T. (1985), *Political Management. Redefining the Public Sphere*, Walter de Gruyter, Berlin, New York
- Windhoff-Heritier, Adrienne (1987), *Policy-Analyse*, Campus Verlag, Frankfurt/M., New York